

Odnos ljubomore, zadovoljstva u vezi i samopoštovanja

Ivanda, Lucija

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:612211>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-30**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

Sveučilište u Zadru

Odjel za psihologiju

Psihologija (jednopedmetni), ak. god. 2022/2023

The seal of the University of Zadar is a circular emblem. It features a central illustration of a classical building with a dome and columns. The text "SVEUČILIŠTE U ZADRU" is written in a circular path around the top, and "UNIVERSITAS STUDIORUM JADERTINA" is written around the bottom. The year "1396" is on the left and "2000" is on the right.

Lucija Ivanda

**Odnos ljubomore, zadovoljstva u vezi i
samopoštovanja**

Završni rad

Zadar, 2023

Sveučilište u Zadru

**Odjel za psihologiju
Psihologija (jednopedmetni), ak. god. 2022/2023**

ODNOS LJUBOMORE, ZADOVOLJSTVA U VEZI I SAMOPOŠTOVANJA

Završni rad

Student/ica:

Lucija Ivanda

Mentor/ica:

prof. dr. sc. Zvezdan Penezić

Zadar, 2023.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, Lucija Ivanda, ovime izjavljujem da je moj završni rad pod naslovom **Odnos ljubomore, zadovoljstva u vezi i samopoštovanja** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 28. lipnja 2023.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Općenito o ljubomori	1
1.2. Odnos ljubomore i zadovoljstva u vezi.....	3
1.3. Odnos ljubomore i samopoštovanja.....	4
1.4. Odnos samopoštovanja i zadovoljstva u vezi.....	5
1.5. Polazište i cilj istraživanja.....	6
1.6. Problemi i hipoteze istraživanja	7
2. METODA.....	7
2.1. Sudionici	7
2.2. Mjerni instrumenti	7
2.2.1. Upitnik općih demografskih podataka	7
2.2.2. Multidimenzionalna skala ljubomore (Pfeiffer i Wong, 1989).....	8
2.2.3. Skala zadovoljstva brakom (Ćubela Adorić i Jurević, 2006)	8
2.2.4. Revidirana skala samoprihvatanja i samokompetentnosti (eng. Self-liking/ self-competence Scale- Revised Version, SLCS-R) (Tafarodi i Swann, 2001).	9
2.3. Postupak	10
3. REZULTATI.....	10
4. RASPRAVA.....	13
5. ZAKLJUČCI	24
6. LITERATURA.....	24

ODNOS LJUBOMORE, ZADOVOLJSTVA U VEZI I SAMOPOŠTOVANJA

Sažetak

Iako su romantični odnosi izvor zadovoljstva, također mogu biti izvor neugodnih osjećaja poput ljubomora. S obzirom da ljubomora može rezultirati raznim negativnim ponašajnim i emocionalnim ishodima, ključno je identificirati različite tipove ljubomora te veze koje imaju sa važnim čimbenicima poput zadovoljstva vezom te osobnim čimbenicima poput samopoštovanja. Naime, samopoštovanje se djelomično razvija kroz društvene interakcije putem procjene značajnih drugih, kao što je primjerice romantični partner. Cilj ovog istraživanja bio je proširenje znanstvenih saznanja o vezi između ljubomora, samopoštovanja i zadovoljstva vezom. U istraživanju je sudjelovalo ukupno 147 sudionika iz Republike Hrvatske dobnog raspona između 18 i 41. Korišteni mjerni instrumenti uključivali su upitnik općih podataka, Multidimenzionalnu skalu ljubomora (Pfeiffer i Wong, 1989), prevedenu od strane Kalebić i suradnika (2000), Skalu zadovoljstva brakom (Ćubela Adorić i Jurević, 2006) te adaptiranu verziju Revidirane skale samoprihvatanja i samokompetentnosti (Tafarodi i Swann, 2001), koju su autorice Nekić i suradnice (2016) prevele na hrvatski jezik u sklopu svog istraživanja. Rezultati su pokazali da ne postoji značajna povezanost između ljubomora i zadovoljstva vezom. Nadalje, utvrđeno je da postoji značajna negativna povezanost između globalne ljubomora i samopoštovanja te negativna povezanost između podtipova kognitivne i emocionalne ljubomora sa samopoštovanjem. Dakle, sudionici koji su općenito više ljubomorni te pokazuju veću sklonost ka kognitivnoj i emocionalnoj ljubomori, ujedno su imali i niže razine samopoštovanja. Ipak, nije utvrđena značajna povezanost između ponašajne ljubomora i samopoštovanja. Konačno, pokazalo se da samopoštovanje i zadovoljstvo u vezi nisu značajno povezani. Utvrđeni odnosi djelomično su u skladu sa prijašnjim istraživanjima u ovom području, što upućuje na daljnju potrebu za istraživanjem ovih problema na reprezentativnijim uzorcima te ispitivanjem oba partnera, kako bi se donijeli što točniji zaključci o promatranim odnosima.

Ključne riječi: samopoštovanje, zadovoljstvo vezom, ljubomora, kognitivna ljubomora, emocionalna ljubomora, ponašajna ljubomora

THE RELATIONSHIP BETWEEN JEALOUSY, RELATIONSHIP SATISFACTION AND SELF-ESTEEM

Summary

Although romantic relationships are a source of satisfaction in life, they can also be a source of unpleasant emotions such as jealousy. Given that jealousy can result in many negative behavioral and emotional outcomes, it is important to identify different types of jealousy and their connections to important factors like relationship satisfaction and self-esteem. Namely, self-esteem is partially developed through social interactions by evaluations of significant others, like for example romantic partners. The aim of this research was to expand knowledge about the relationship between jealousy, relationship satisfaction and self-esteem. There was in total 147 participants from Republic of Croatia in this research, in the age range between 18 and 41. Instruments used in this research included a questionnaire of general data, Multidimensional scale of jealousy (Pfeiffer i Wong, 1989), translated to croatian by Kalebić and others (2000), Scale of marriage satisfaction (Ćubela Adorić i Jurević, 2006) and adapted version of Revisited Self-Liking and Self-Competence Scale (Tafarodi i Swann, 2001), translated by Nekić and others (2016) as a part of their research. The results showed there was no significant correlation between jealousy and relationship satisfaction. Furthermore, it was concluded that there was a significant negative correlation between global jealousy and self-esteem and a significant negative correlation between subtypes of cognitive and emotional jealousy with self-esteem. Therefore, the participants who had higher levels of global jealousy and a higher tendency toward cognitive and emotional jealousy also had lower levels of self-esteem. However, there was no significant correlation between behavioral jealousy and self-esteem. Finally, the results showed that there was no significant correlation between relationship satisfaction and self-esteem. Established relations are partially in concordance with some previous research in this area. Therefore, these results show the need to search forward and try to answer the present problems more specifically, by using a more representative sample and by questioning both partners, in order to gain a clearer picture about the relations between jealousy, relationship satisfaction and self-esteem.

Key word: jealousy, cognitive jealousy, emotional jealousy, behavioral jealousy, self-esteem, relationship satisfaction

1. UVOD

1.1. Općenito o ljubomori

Jedna od glavnih ljudskih potreba je ona za povezanošću te ostvarivanjem bliskih, privrženih i emocionalnih veza s ljudima (Reeve, 2010), kao i potreba za ljubavlju i pripadanjem (Glasser, 1984; prema Kokorić i Gabrić, 2010). Zadovoljenje spomenutih potreba uvelike utječe na kvalitetu pojedinčevog života, a jedan od načina kojim ljudi teže zadovoljiti te potrebe je upravo kroz ljubavne, intimne veze s partnerom. No, iako partnerski odnosi mogu zadovoljiti čovjekovu potrebu za bliskošću, ljubavlju i pripadanjem, mogu i postati izvorom negativnih osjećaja, poput nesigurnosti i ljubomore (Pfeiffer i Wong, 1989). White (1981) ljubomoru definira kao kombinaciju osjećaja, misli i ponašajnih reakcija na prijetnju samopoštovanju i/ili kvaliteti veze, koja može nastati pravom ili percipiranom privučenosti između partnera i suparnika. Evolucijski pogled na ljubomoru nalaže da je ljubomora, potaknuta prijetnjama nekoj vrijednoj vezi, zapravo adaptivna reakcija koja služi kao zaštita od gubitka te veze (Buss, 2000; Buss i sur., 1992). Nadalje, smatra se da je ljubomora stanje koje može izazvati emocije poput tuge, ljutnje i anksioznosti (Hart i Legerstee, 2013). Osim toga, romantična ljubomora je predmet mnogih istraživanja, pa je tako utvrđeno da je povezana sa nesigurnim i anksioznim stilovima privrženosti (Miller i sur., 2014), nesigurnošću i niskim samopoštovanjem (DiBello i sur., 2015), ali i sa višim razinama romantične ljubavi (Swami i sur., 2012).

Razni teoretičari su pokušali objasniti romantičnu ljubomoru, a kao najpoznatija objašnjenja ističu se evolucijska teorija i socijalno-kognitivna teorija (Blomqvist, 2014). Kao što je već spomenuto, prema evolucijskoj teoriji ljubomora je nastala kao evolucijski adaptivni mehanizam, čija je funkcija zadržavanje partnera te reduciranje mogućnosti napuštanja partnera (Buss, 2000). Istraživanja u ovom području pridala su veliku pažnju ispitivanju spolnih razlika u ljubomori u kontekstu emocionalne i seksualne ljubomore te se pokazalo da su muškarci osjetljiviji na seksualnu ljubomoru, a žene na emocionalnu (Buss i sur., 1992; Daly i sur., 1982, DeSteno i sur., 2002; Edlund i sur., 2006; Kardum, 2003; Pietrzak i sur., 2002). Naime, pretpostavlja se da je tijekom evolucije rizik za muškarce predstavljalo odgajanje i ulaganje resursa u djecu koja nisu njihova, s obzirom da se da su oplodnja i rast djeteta skrivene unutar tijela žene (Trivers, 1972). S ovog evolucijskog stajališta, trudnoća

partnerice s drugim muškarcem smatra se reproduktivno najopasnijim za muškarca zbog nemogućnosti prenošenja vlastitih gena na potomke u koje se ulaže. S druge strane, ako muškarac ima seksualne odnose s drugim ženama, ne dolazi do smanjena sigurnosti u majčinstvo žene, već do drugih nepovoljnih posljedica za reproduktivni uspjeh. Naime, razvoj emocionalne veze s drugom ženom te posljedično muškarčevo ulaganje vremena, predanosti i resursa u druge partnerice, predstavljaju ogromnu prijetnju za ženu i njeno potomstvo (Trivers, 1972).

Ipak, ljubomora se nastojala objasniti i drugim perspektivama, poput socijalno-kognitivne (Harris, 2003). Iz ove perspektive, percepcija suparnika kao prijetnje ljubavnoj vezi rezultira i emocionalnom i seksualnom ljubomorom. Nadalje, za razliku od evolucijske perspektive, naglašava se nepostojanje nekih specifičnih mehanizama ljubomore za muškarce i žene, i pretpostavlja se da pojedinačna evaluacija prijetnje izaziva ljubomoru, bez obzira na spol. Naime, DeSteno i Salovey (1996) hipotezom uvjerenja objašnjavaju kako emocionalna i seksualna nevjera impliciraju jedna drugu. Odnosno, ako muškarac sumnja u seksualnu prevaru svoje partnerice, on može pretpostaviti da se ona također i emocionalno zbližila sa suparnikom, što čini dvostruku nevjeru. S druge strane, ako partner razvije emocionalnu vezu sa drugom partnericom, odnosno rivalom, žene pretpostavljaju da je također počinio i seksualnu nevjeru, odnosno vjeruju u obrnutu dvostruku nevjeru.

Nadalje, ljubomora se promatra kao multidimenzionalan konstrukt te postoji nekoliko podjela na različite komponente ljubomore. Buunk (1997) predlaže podjelu ljubomore na reaktivnu (uzrokovanu percipiranom nevjerom partnera s nekom trećom osobom), anksioznu (opsesivna briga i usmjerenost na mogućnost da je partner u seksualnoj ili emocionalnoj vezi s drugom osobom) i preventivnu, čiji je cilj sprječavanje intimnog kontakta partnera i treće osobe čim se pojave i najmanji pokazatelji interesa. Koncept ljubomore kao emocionalne reakcije na prijetnju romantičnoj vezi proširio je White (1981), koji sugerira da se ljubomora sastoji od tri komponente; misli, osjećaja te ponašanja suočavanja. Prema njemu, kognitivna komponenta ljubomore je prisutna kada pojedinac postaje svjestan prijetnje romantičnoj vezi, a negativne emocije izazvane percipiranom prijetnjom potom potiču pojedinca na ponašajni aspekt, odnosno suočavanje s prijetnjom te otklanjanje iste. Whiteova (1981) teorija ljubomore predstavlja racionalni model, prema kojem ljubomorne emocije slijede kognitivne procjene prijetnje. S druge strane, multidimenzionalna teorija ljubomore predložena od strane Pfeiffer i Wonga (1989) uključuje i iracionalne elemente te autori smatraju kako se ljubomora može javiti ne samo u stvarnim prijetećim situacijama, već i kao

reakcija na samu pomisao na partnerovu nevjeru. Dakle, Pfeiffer i Wong (1989) razlikuju tri tipa ljubomore: kognitivnu, emocionalnu i ponašajnu, odnosno predlažu multidimenzionalan pristup ljubomori koji se također koristi i u ovom istraživanju. Prema spomenutim autorima, emocionalna ljubomora označava stupanj emocionalne uznemirenosti koja se javlja kad se pojedinac nalazi u situaciji percipiranoj kao prijetnja vezi. Nadalje, ponašajnu ljubomoru definiraju kao kontrolirajuća ponašanja prema partneru. Točnije, ponašajnim aspektom ljubomore smatra se bilo koji pokušaj utjecaja na partnera, situaciju ili sebe sama (Guerrero i Afifi, 1999), primjerice ispitivanje partnera te govorenje ružnih stvari o rivalu ili suparniku (Croucher i sur., 2012). Iako White (1981) smatra da spomenute komponente slijede jedna drugu, odnosno da prvotno nastaje kognitivna ljubomora, zatim emocionalna koja potiče na ponašajnu reakciju pojedinca, Pfeiffer i Wong (1989) nalažu da se sva tri aspekta ljubomore mogu javljati istodobno te da su međusobno povezani.

1.2. Odnos ljubomore i zadovoljstva u vezi

Interes mnogih istraživača fokusirao se na proučavanje odnosa između ljubomore i zadovoljstva romantičnom vezom, s obzirom na istaknutu važnu ulogu zadovoljstva vezom u općoj dobrobiti pojedinca (Bradbury i sur., 2000). Naime, istraživanjima je dobiveno kako su veće razine osobne dobrobiti povezane sa uključenosti u bliskoj romantičnoj vezi (Diener i sur., 1999), te da je zadovoljstvo vezom prediktor nastavka, odnosno održavanja veze (Hendrick, 1988). Međutim, odnos ljubomore i zadovoljstva u vezi nešto je kompliciraniji, pa tako neki istraživači sugeriraju postojanje kontraintuitivne, pozitivne veze između zadovoljstva vezom, predanosti vezi i ljubomore kod romantičnih parova (Mathes, 1986; Rydell i sur., 2004). Istraživači sugeriraju da bi se pozitivna povezanost između ljubomore i zadovoljstva vezom mogla pripisati tome što ljubomora možda potiče pojedinca da više cijeni partnera, odnosno podsjeća ga da prestane uzimati partnera „zdravo za gotovo“ (Harris i Darby, 2010; Pines, 1992). Također, rezultati različitih istraživanja ukazali su na povezanost ljubomore i veće ljubavi prema partneru (Dugosh, 2000), osjećajima veće „zaljubljenosti“ (Bringle i sur., 1983) te većom stabilnosti veze (Mathes, 1986). Nadalje, neki autori sugeriraju da je pozitivna veza između zadovoljstva vezom i ljubomore moderirana upravo ljubavlju, odnosno time koliko pojedinac voli partnera/partnericu (Dugosh, 2000).

S druge strane, postoje empirijski dokazi i za negativan odnos ljubomore i zadovoljstva vezom (Barelds i Barelds-Dijkstra, 2007; Elphinston i Noller, 2011; Guerrero i Eloy, 1992).

Osim toga, u literaturi se mogu pronaći iskazi o ljubomori kao izvoru raznih problema u romantičnim vezama, poput nasilja (Babcock i sur., 2004) te fizičke i verbalne agresije (Barnett i sur., 1995; Wigman i sur., 2008). Kao što je vidljivo iz priloženog, proučavanje veze između ljubomore i zadovoljstva u vezi rezultiralo je prilično nekonzistentnim rezultatima. Barelds i Dijkstra (2006) pokušavaju objasniti ovakve nekonzistentne nalaze koristeći se već spomenutom Buunkovom podjelom ljubomore (1997). U svom istraživanju, Barelds i Dijkstra (2006) utvrdili su kako je anksiozna ljubomora u negativnoj korelaciji sa kvalitetom veze, da reaktivna ljubomora pozitivno korelira sa kvalitetom veze, dok nije utvrđena nikakva veza između posesivne ljubomore i kvalitete veze (Barelds i Dijkstra, 2006). Naime, autori ističu da svrha reaktivne ljubomore proizlazi iz želje za „zaštitom“ ljubavne veze te je samim time pozitivna, dok se anksiozna ljubomora smatra negativnom jer nastaje iz nesigurnosti. Nadalje, Attridge (2013) nalaže da veća međuovisnost partnera, ili bliskost, zapravo stvara potencijal za ljubomoru te razlikuje emocionalnu/reaktivnu ljubomoru kao uglavnom „dobru“ te kognitivnu/sumnjičavu ljubomoru kao „lošu“. Uzevši u obzir sve navedene kontradiktorne nalaze raznih istraživanja, valja naglasiti važnost daljnjeg proučavanja odnosa ljubomore i zadovoljstva vezom, i to imajući na umu i komponente ljubomore (kognitivna, emocionalna, ponašajna).

1.3. Odnos ljubomore i samopoštovanja

Osim konstrukta zadovoljstva u vezi, čest predmet istraživanja u području romantičnih veza predstavlja i odnos samopoštovanja i ljubomore. Samopoštovanje se obično definira kao pozitivan ili negativan stav o sebi, odnosno sveukupna evaluacija i vrednovanje vlastite vrijednosti (Rosenberg, 2015). Prema Tafarodi i Swann (1995, 2001) samopoštovanje čine dvije komponente: samoprihvatanje i samokompetencija. Pojam samoprihvatanja veže se uz povratnu informaciju koju pojedinac dobiva iz okoline o samom sebi, pa se može reći da ono predstavlja socijalni aspekt samopoštovanja, dok se samokompetentnost razvija putem uspješnog ovladavanja okolinom i ostvarivanja vlastitih ciljeva. Dakle, osjećaji samokompetentnosti i samoprihvatanja ukupno čine globalno samopoštovanje, koje je moguće izmjeriti Skalom samoprihvatanja i samokompetentnosti (eng. Self-liking/ self-competence Scale- Revised Version, SLCS-R) (Tafarodi i Swann, 2001). Proučavanjem samopoštovanja u kontekstu romantičnih odnosa i ljubomore istraživači uglavnom izvještavaju o ulozi niskog samopoštovanja u javljanju osjećaja ljubomore (DeSetano i sur., 2006; Guerrero i Afifi, 1998; Karakurt, 2012). Ulogu niskog samopoštovanja u stvaranju

osjećaja ljubomore može se potencijalno objasniti manjom percipiranom vrijednosti osoba niskog samopoštovanja, koje sukladno tome smatraju da nisu dovoljno dobre za partnera. Takve osobe mogu na druge ljude gledati kao na rivale, čak i kad ne postoji neka prijetnja romantičnoj vezi te se osjećati više ljubomornima. Naime, smatra se da osobe niskog samopoštovanja imaju veću tendenciju sumnjanja u partnerovu predanost i odanost, što je mogući uzrok većeg doživljavanja ljubomore (DeSteno i sur., 2006). Također, čini se da osobe niskog samopoštovanja svoju vrijednost vezuju uz partnerovu pažnju, pa tako partnerovo pridavanje pažnje nekom potencijalnom suparniku za te osobe predstavlja prijetnju njihovom samopoštovanju i vezi te sukladno tome nastaje osjećaj ljubomore (DeSteno i Salovey, 1996).

No, odnos između samopoštovanja i ljubomore nije tako jednostavna i konzistentna te postoje istraživanja čiji rezultati upućuju na kontradiktorne zaključke u odnosu na prethodno spomenute. Naime, neki autori izvještavaju o nepostojanju povezanosti između samopoštovanja i ljubomore (White i Mullen 1989). Također, postoje i iskazi o postojanju negativne povezanosti samopoštovanja i ljubomore, samo kod muškaraca (White, 1981), ali i o pozitivnoj povezanosti između ovih dviju varijabli samo kod žena (Hansen, 1985). Zanimljivo je napomenuti da je Molnar (2014) utvrdila pozitivnu vezu između samopoštovanja i kognitivne, kao i ponašajne ljubomore, dok je emocionalna ljubomora bila negativno povezana sa samopoštovanjem. Autorica sugerira kako je moguće da osobe visokog samopoštovanja imaju više rezultate na dimenzijama kognitivne i bihevioralne ljubomore zbog potencijalnog gubitka visokog samopoštovanja uslijed neke situacije koja se percipira kao prijeteća trenutnoj vezi (Molnar, 2014). Dakle, iz navedenog se može uočiti kako su rezultati raznih istraživanja međusobno nekonzistentni, iz čega proizlazi potreba za daljnjim istraživanjem ove teme.

1.4. Odnos samopoštovanja i zadovoljstva u vezi

Proučavajući aspekte romantičnih odnosa poput ljubomore, samopoštovanja te zadovoljstva vezom valja se osvrnuti i na sam odnos samopoštovanja i zadovoljstva u vezi. Dakle, kao što je prethodno spomenuto, zadovoljstvo vezom je kompleksan konstrukt u čijem ostvarivanju mnogi faktori igraju ulogu, a prema raznim autorima, samopoštovanje se smatra jednim od njih (Erol i Orth, 2014; Murray i sur., 2000). Naime, u literaturi se generalno ističu empirijski dokazi o pozitivnoj povezanosti između samopoštovanja i zadovoljstva vezom (Baumeister i sur., 2003; Fincham i Bradbury, 1993; Murray i sur., 1996; Shackelford,

2001), a utvrđeno je i da samopoštovanje predviđa zadovoljstvo vezom, dok ne vrijedi obrnuto (Orth i sur., 2012). Ipak, Erol i Orth (2014) upozoravaju kako i dalje postoje oskudni dokazi o samim mehanizmima koji su odgovorni za vezu između samopoštovanja i zadovoljstva vezom. Jedno od objašnjenja nude Murray i sur. (2000), koji predlažu da osjećaj sigurnosti u partnerovu ljubav posreduje između samopoštovanja i zadovoljstva vezom, pri čemu pojedinci s niskim samopoštovanjem pretpostavljaju da ih partneri vide jednako negativno kao i oni sebe same, što posljedično smanjuje zadovoljstvo vezom. Nadalje, model regulacije ovisnosti (DeHart i sur., 2004) nadovezuje se na rezultate istraživanja Murray i suradnika (2000). Prema spomenutom modelu, osoba si dopušta vezivanje uz partnera onda kada se osjeća sigurno u vlastitu ili partnerovu ljubav i prihvaćanje, te se dalje postulira da pojedinci s niskim samopoštovanjem imaju tendenciju podcjenjivanja partnerove ljubavi i pozitivne percepcije partnera o njima samima (DeHart i sur., 2004). S druge strane, osobe s visokim samopoštovanjem imaju točniju predodžbu o tome kako ih njihovu partneri doživljavaju (DeHart i sur., 2004). U ovom kontekstu također valja spomenuti kako samopoštovanje ima značajnu ulogu u formiranju percepcija o samom sebi, kao i o odnosu, točnije o partneru i o partnerovom pogledu na pojedinca (Sciangula i Morry, 2009). Sukladno tome, pokazalo se da se pojedinci s niskim samopoštovanjem češće osjećaju odbijenima, dok se osobe s visokim poštovanjem češće osjećaju prihvaćenim (DeHart i sur., 2004). Osim toga, izgleda da pojedinci s visokim samopoštovanjem izvještavaju kako se osjećaju simpatičnijim i privlačnijima, ostavljaju bolje utiske na ljude te općenito imaju bolje odnose od osoba s niskim samopoštovanjem (Baumeister i sur., 2003).

1.5. Polazište i cilj istraživanja

Uzevši u obzir sve navedeno, odnosno kompleksnost odnosa među spomenutim varijablama (ljubomora, zadovoljstvo vezom i samopoštovanje) te postojanje raznih kontradiktornih rezultata u ovom području istraživanja, smatra se da je doista važno i dalje ispitivati odnose između ovih varijabli kako bi se pridonijelo znanju u području romantičnih veza. Također, bolje razumijevanje odnosa proučavanih varijabli moglo bi imati i praktične implikacije u terapiji s partnerima te se time dodatno naglašava važnost daljnjeg proučavanja konstrukata ljubomore, zadovoljstva u vezi i samopoštovanja. S obzirom na postojanje mnogih kontradiktornih nalaza u ovom području istraživanja, cilj ovog istraživanja je dodatno ispitati odnos ljubomore, zadovoljstva u vezi i samopoštovanja.

1.6. Problemi i hipoteze istraživanja

Problemi:

1. Ispitati kakav je odnos ljubomore i zadovoljstva u vezi.
2. Ispitati kakav je odnos ljubomore i samopoštovanja.
3. Ispitati kakav je odnos zadovoljstva u vezi i samopoštovanja.

Hipoteze:

1. S obzirom na neka prijašnja istraživanja koja upućuju na negativan odnos ljubomore i zadovoljstva u vezi (Barelds i Barelds-Dijkstra, 2007; Elphinston i Noller, 2011; Guerrero i Eloy, 1992), očekuje se da će ljubomora i zadovoljstvo vezom biti negativno povezani.
2. U skladu s istraživanjima čiji rezultati izvještavaju o ulozi niskog samopoštovanja u javljanju osjećaja ljubomore (DeSetano i sur., 2006; Guerrero i Afifi, 1998; Karakurt, 2012), pretpostavlja se da će ljubomora biti negativno povezana sa globalnim samopoštovanjem.
3. Uzevši u obzir rezultate ranijih istraživanja (Baumeister i sur., 2003; Fincham i Bradbury, 1993; Murray i sur., 1996; Shackelford, 2001), očekuje se pozitivna povezanost između zadovoljstva u vezi i samopoštovanja.

2. METODA

2.1. Sudionici

U ovom istraživanju je sudjelovalo 147 sudionika (muškaraca i žena) s dobnim rasponom od 18 do 41, a prosječna dob je iznosila 22.76 godina ($M=22.76$, $SD=3.50$). Raspon trajanja veze u kojoj se nalaze sudionici je od 6 mjeseci do 13 godina, a prosječno trajanje veze bilo je 35.88 mjeseci, odnosno 3 godine ($M= 35.88$, $SD=29.52$).

2.2. Mjerni instrumenti

2.2.1. Upitnik općih demografskih podataka

Upitnik općih podataka sadržavao je pitanja o dobi i spolu sudionika te o trajanju romantične veze.

2.2.2. Multidimenzionalna skala ljubomore (Pfeiffer i Wong, 1989)

Za ispitivanje ljubomore u ovom istraživanju korišten je hrvatski prijevod Multidimenzionalne skale ljubomore (eng. Multidimensional jealousy scale, Pfeiffer i Wong, 1989; Kalebić i sur., 2000). Spomenuta skala upotrebljava se za mjerenje kognitivne, emocionalne i ponašajne ljubomore te se sastoji od 24 čestice, pri čemu je 8 čestica u svakoj subskali. Neki od primjera čestica koje sadrže 3 subskale su: emocionalna ljubomora („Koliko ste bili ljubomorni kada ta osoba flertuje s drugom ženom?“), kognitivna ljubomora („Koliko često sumnjate da vašeg partnera privlače drugi?“) i ponašajna ljubomora (Koliko često vašem partneru zavirujete u sobne stvari?“). Sve tvrdnje u skali odnose se na trenutnog romantičnog partnera osobe koja ispunjava skalu te su uz sve tvrdnje ponuđene i skale za odgovore od 5 stupnjeva. Na subskali kognitivne i ponašajne ljubomore 1 označava „Nikada“, a 5 „Uvijek“, dok na subskali emocionalne ljubomore 1 označava „Nimalo“, a 5 „Izrazito“. Ukupni rezultat se izračunava kao linearna kombinacija, stoga je teoretski raspon rezultata od 8 do 40 za svaku skalu, pri čemu veći rezultat upućuje na višu razinu ljubomore. Pfeiffer i Wong (1989) izvještavaju o visokoj unutarnjoj konzistenciji za svaku pojedinu skalu, odnosno utvrđena je koeficijent pouzdanosti Cronbach alpha u iznosu od 0.92 za kognitivnu subskalu ($\alpha = .92$), 0.85 za emocionalnu skalu ($\alpha = .85$) te 0.89 za ponašajnu subskalu ($\alpha = .89$). U ovom istraživanju koeficijent pouzdanosti je iznosio 0.81 ($\alpha = .81$) za kognitivnu podskalu, 0.83 za emocionalnu podskalu ($\alpha = .83$), 0.70 za ponašajnu podskalu ($\alpha = .70$) te je za cjelokupnu skalu iznosio 0.84 ($\alpha = .84$)

2.2.3. Skala zadovoljstva brakom (Ćubela Adorić i Jurević, 2006)

Kako bi se dobili podaci o stupnju u kojem su sudionici zadovoljni trenutnom romantičnom vezom, korištena je Skala zadovoljstva brakom, prilagođena za procjenjivanje partnerskog odnosa. Skala zadovoljstva brakom fokusirana je na davanje opće procjene stupnja sreće i zadovoljstva u romantičnom odnosu te je bila prikladna za upotrebu u ovom istraživanju, u kojem se nastojala dobiti procjena ukupnog zadovoljstva vezom, bez obzira na neke specifične aspekte romantičnog odnosa ili interakcije. Ova skala sadrži šest čestica koje obuhvaćaju generalnu ocjenu zadovoljstva odnosa s romantičnim partnerom (npr.

Zadovoljan sam našom vezom; Našu vezu ne bih opisao kao sretnu). Sudionici izražavaju stupanj (ne)slaganja s tvrdnjama pomoći skale procjene od 7 stupnjeva (-3=potpuno netočno, +3=potpuno točno). Pri bodovanju se procjene kodiraju od 1 do 7 u smjeru većeg zadovoljstva, pritom se kod čestica br. 1, 2 i 4 procjena „potpuno netočno“ boduje s 1, a procjena potpuno točno sa 7, dok je kod čestica br. 3, 5 i 6 smjer bodovanja obrnut. Dakle, polovina tvrdnji na ovoj skali je u formi negacije, to jest u smjeru nezadovoljstva vezom, pa se procjene na njima boduju u obrnutom smjeru od ostalih čestica. Ukupan rezultat na skali se računa kao procjena na svim česticama, pa je ukupan teorijski raspon rezultata između 1 i 7. Autorice skale ističu da je pouzdanost, valjanost i osjetljivost ove skale zadovoljavajuća te napominju da se u istraživanjima pokazalo kako ima visoku vrijednost vrijednosti Cronbach alpha koeficijenta ($\alpha = .88$ u istraživanju Lacković-Grgin i sur., 2009, te $\alpha = .80$ u istraživanju Mičić i sur., 2010, sve prema Ćubela Adorić i Jurević, 2006). U ovom istraživanju Cronbach alfa koeficijent je iznosio 0.80 ($\alpha = .80$).

2.2.4. Revidirana skala samoprihvatanja i samokompetentnosti (eng. Self-liking/ self-competence Scale- Revised Version, SLCS-R) (Tafarodi i Swann, 2001).

Za utvrđivanje globalnog samopoštovanja sudionika korištena je adaptirana verzija Revidirane skale samoprihvatanja i samokompetentnosti (Tafarodi i Swann, 2001), čiji prijevod su napravile autorice Nekić i suradnice (2016) u sklopu svog istraživanja. Ova skala sastoji se od 16 tvrdnji koje pripadaju dvjema dimenzijama- samoprihvatanju (npr. „Sklon sam podcijeniti samu sebe.“) i samokompetenciji (npr. „Vrlo sam učinkovita u stvarima koje radim.“). U svakoj subskali od osam čestica, pola čestica su pozitivnog, a pola negativnog smjera, pri čemu viši ukupan rezultat ukazuje na veću razinu samoprihvatanja, odnosno samokompetentnosti. Za svaku tvrdnju nalazi se skala od 5 stupnjeva, pri čemu 1 označava „Izrazito se ne slažem.“, a 5 označava „Izrazito se slažem“. Ukupan rezultat na pojedinim subskalama računa se kao prosječan rezultat procjena, što upućuje da je mogući teorijski raspon na svakoj subskali od 1 do 5. No, također se može izračunati i prosječan rezultat na cijeloj skali i tim putem dobiti opća mjera samopoštovanja (Nekić i sur., 2016). Autori skale su utvrdili zadovoljavajuće metrijske karakteristike ovog instrumenta, odnosno dobiveno je da je unutarnja konzistencija (Cronbach α koeficijent) iznosila 0.92 ($\alpha = .92$) za subskalnu samoprihvatanja te 0.89 ($\alpha = .89$) za subskalnu samokompetentnosti. U ovom istraživanju je korišten ukupan rezultat na skali kao pokazatelj globalnog samopoštovanja, stoga je

izračunata unutarnja konzistencija (Cronbach α koeficijent) cjelokupne skale, a iznosila je 0.89 ($\alpha=.89$).

2.3. Postupak

Istraživanje je provedeno pomoću popunjavanja online upitnika (Google obrasci), a podaci su se zabilježili elektronski. Upitnik je bio podijeljen u raznim grupama na Facebook-u i preko drugih društvenih mreža. Sudionici su dobrovoljno i anonimno sudjelovali u istraživanju, a jedini kriterij za sudjelovanje u istraživanju je bio da je osoba u trenutku ispunjavanja samog upitnika u ljubavnoj vezi u trajanju od minimalno 6 mjeseci. Prije primjene samog upitnika, sudionicima je bila navedena svrha istraživanja, odnosno da se upitnik popunjava u svrhu izrade završnog rada preddiplomskog studija psihologije.

3. REZULTATI

U svrhu odgovora na istraživačke probleme izračunati su deskriptivni podaci i analize s ciljem procjene normalnosti distribucije rezultata na korištenim skalama. Dobiveni podaci prikazani su u *Tablici 1*.

Tablica 1 Prikaz deskriptivnih parametara te podataka dobivenih provjerom normalnosti distribucije rezultata na korištenim skalama ($N=147$)

Upitnici	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>SD</i>	<i>SI</i>	<i>KI</i>	<i>K-S</i>	<i>p</i>	α
Skala samoprihvatanja i samokompetencije (samopoštovanja)	147	3.38	1.31	4.88	0.67	-0.21	0.02	0.54	>.20	.89
Podskala kognitivne ljubomore	147	11.79	8.00	29.00	4.09	1.42	2.02	0.18	<.01	.81
Podskala emocionalne ljubomore	147	22.31	8.00	37.00	7.20	0.05	-0.91	0.84	>.20	.83
Podskala bihevioralne ljubomore	147	11.66	8.00	27.00	3.45	1.39	2.75	0.15	<.01	.70
Multidimenzionalna skala ljubomore	147	45.76	24.00	78.00	11.11	0.46	-0.02	0.85	>.20	.84
Skala zadovoljstva vezom	147	5.99	1.50	7.00	1.11	-1.32	1.45	0.18	<.01	.80

LEGENDA:

N- broj sudionika

M- aritmetička sredina
SD- standardna devijacija
Min- minimalna vrijednost
Max- maksimalna vrijednost
SI- indeks asimetričnosti
KI- indeks kurtičnosti
K-S- rezultat Kolmogorov-Smirnov testa

Prema rezultatima dobivenim na temelju Kolmogorov-Smirnov testa može se uočiti da distribucija rezultata na Skali samoprihvatanja i samokompetencije, korištena u svrhu računanja generalnog samopoštovanja sudionika, ne odstupa značajno od normalne (*Tablica 1*). Nadalje, može se zaključiti da distribucija rezultata na podskali kognitivne ljubomore značajno odstupa od normalne, kao i distribucija rezultata na podskali bihevioralne ljubomore, dok rezultati na podskali emocionalne ljubomore ne odstupaju značajno od normalne (*Tablica 1*). Naime, vrijednosti na podskali kognitivne i bihevioralne ljubomore pomaknute su ka nižima te je distribucija rezultata pozitivno asimetrična. Sudionici su u ovom istraživanju davali relativno niske procjene vlastite razine kognitivne te bihevioralne ljubomore, odnosno ne pokazuju tendenciju sumnjanja u partnera (u smislu varanja, zavođenja drugih i sl.) te nisu skloni ponašajno izražavati ljubomoru zavirujući u partnerove stvari, provjeravajući ga i slično. Budući da se radi o socijalno neprihvatljivom ponašanju, moguće je da su sudionici davali socijalno poželjne odgovore, stoga su rezultati na ove dvije distribucije više pomaknuti prema nižim vrijednostima. Također, prema podacima iz *Tablice 1*, vidljivo je da distribucija rezultata na Skali zadovoljstva vezom odstupa značajno od normalne, a vrijednosti na spomenutoj skali su pomaknute prema višim vrijednostima. Naime, putem ove skale sudionici su davali procjene zadovoljstva vlastitom vezom te su davali prilične visoke procjene, što je i razumljivo s obzirom da se radi o sudionicima koji su u dugotrajnim vezama. Unatoč značajnom Kolmogorov-Smirnov testu, dozvoljeno je u daljnjim analizama koristiti postupke parametrijske statistike na ovim podacima ako se uzmu u obzir indeksi asimetričnosti i kurtičnosti, koji se nalaze unutar prihvatljivog intervala. Naime, Kline (2011) navodi kako su granice prihvatljivosti za vrijednosti indeksa asimetričnosti između -3 i 3, dok su za vrijednosti indeksa kurtičnosti u rasponu od -8 do 8. Sukladno navedenom, u daljnjim analizama su korišteni parametrijski postupci.

Kako bi se utvrdilo postoji li povezanost između ljubomore i zadovoljstva u vezi izračunati su Pearsonovi koeficijenti korelacije. Dobiveni rezultati prikazani su u Tablici 2.

Tablica 2 Prikaz Pearsonovih koeficijenata korelacije između razine ljubomore (opće ljubomore te kognitivne, emocionalne i bihevioralne ljubomore) i zadovoljstva u vezi (N=147)

Upitnik	Zadovoljstvo u vezi
Kognitivna ljubomora	-.07
Emocionalna ljubomora	.09
Bihevioralna ljubomora	-.05
Multidimenzionalni upitnik ljubomore (opća ljubomora)	.02

*p<0.5

Kao što je vidljivo u Tablici 2, nije utvrđena značajna povezanost između ljubomore i zadovoljstva u vezi, kao ni između rezultata na podskali kognitivne, emocionalne te bihevioralne ljubomore i zadovoljstva u vezi.

Kako bi se utvrdilo postoji li povezanost između ljubomore i samopoštovanja izračunati su Pearsonovi koeficijenti korelacije. Dobiveni rezultati prikazani su u Tablici 3.

Tablica 3 Prikaz Pearsonovih koeficijenata korelacije između razine ljubomore (opće ljubomore te kognitivne, emocionalne i bihevioralne ljubomore) i zadovoljstva u vezi (N=147)

Upitnik	Samopoštovanje
Kognitivna ljubomora	-.25*
Emocionalna ljubomora	-.21*
Bihevioralna ljubomora	-.04
Multidimenzionalni upitnik ljubomore (opća ljubomora)	-.24*

*p<0.5

Prema podacima iz Tablice 3, utvrđena je statistički značajna negativna i niska povezanost između razine opće ljubomore i samopoštovanja. Sudionici koji su općenito više ljubomorni imali su manju razinu samopoštovanja. Također, utvrđeno je da su rezultati na podskalama kognitivne i emocionalne ljubomore statistički značajno negativno i nisko

povezani sa razinom općeg samopoštovanja. Dakle, sudionici koji su pokazivali veću tendenciju ka kognitivnoj i emocionalnoj ljubomori u partnerskom odnosu, također su i pokazali niže samopoštovanje. No, nije utvrđena statistički značajna povezanost između rezultata na podskali bihevioralne ljubomore i razine samopoštovanja (*Tablica 3*).

Kako bi se utvrdilo postoji li povezanost između zadovoljstva u vezi i samopoštovanja izračunat je Pearsonov koeficijent korelacije. Koeficijent je iznosio $r=.12$ i nije pronađena statistički značajna povezanost između razine zadovoljstva u vezi i samopoštovanja.

4. RASPRAVA

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnos ljubomore, samopoštovanja i zadovoljstva u vezi. Prvi problem istraživanja bio je ispitati odnos između ljubomore i zadovoljstva u vezi. U skladu s prijašnjim istraživanjima, očekivalo se da će ljubomora i zadovoljstvo vezom biti negativno povezani. Rezultati nisu u skladu s prijašnjim istraživanjima, koja su poslužila kao teorijski okvir ovog istraživanja (Barelds i Barelds-Dijkstra, 2007; Elphinston i Noller, 2011; Guerrero i Eloy, 1992). Iako mnogobrojna istraživanja pokazuju negativnu povezanost između ljubomore i zadovoljstva u vezi (Barelds i Barelds-Dijkstra, 2007; Elphinston i Noller, 2011; Guerrero i Eloy, 1992), među autorima i dalje nije postignut konsenzus glede spomenutog odnosa, zahvaljujući raznim studijama koje su utvrdile upravo suprotno (Mathes, 1986; Rydell i sur., 2004). Stoga autori poput Barelds i Dijkstre (2006) nekonzistentne rezultate pripisuju različitim tipologijama ljubomore koje se koriste u istraživanjima. Ipak, široka teorijska pozadina potvrđuje upravo negativan odnos između ljubomore i zadovoljstva vezom, budući da je ljubomora povezana sa raznim aspektima „slabosti“ veze, odnosno sa emocionalnom ovisnošću o partneru (Buunk, 1995; White, 1981; White i Mullen, 1989). Specifičnije, prema nekim istraživanjima, ljubomora je povezana sa nezadovoljstvom vezom općenito gledano (Anderson i sur., 1995), ali i sa seksualnim nezadovoljstvom u vezi (Pines i Aronson, 1983). Usprkos tome, valja kritički sagledati rezultate istraživanja koja su utvrdila negativnu povezanost između zadovoljstva vezom i ljubomore. Naime, meta-analiza fokusirana upravo na raščlanjivanje kontradiktornosti istraživanja u području ljubomore i zadovoljstva vezom, točnije na pozitivne i negativne učinke ljubomore na kvalitetu veze, zaključno je utvrdila kako je opažena značajna negativna

povezanost između ljubomore i kvalitete veze jako mala te postoji velika varijabilnost među studijama (Newberry, 2010). Autor nadalje ističe da je veza između ljubomore i zadovoljstva vezom podložna promjeni u smjeru, temeljeno na vrsti ljubomore koja se izražava. Dakle, kao što je vidljivo iz prezentiranih rezultata meta-analize, čak i kad se utvrdi značajna negativna povezanost između ljubomore i zadovoljstva vezom, obično se radi o vrlo maloj povezanosti. Nadalje, spominjući prirodu ljubomore tijekom tijeka jedne veze, valja se opet osvrnuti na opisanu meta-analizu, čiji autor (Newberry, 2010) pridaje velik dio pažnje upravo promjenama ljubomore tijekom vremena. Naime, autor naglašava tri bitna faktora koja utječu na izražavanje ljubomore kako se veza razvija i mijenja kroz vrijeme, a to su predanost, nesigurnost i pobuđenost. Prethodno spomenuto se dalje nadovezuje na Bringlovu (1991) pretpostavku, prema kojoj je percepcija događaja konstruktivan proces u kojem osobna očekivanja u sklopu sa osjetnim informacijama iz socijalnog okruženja zajednički stvaraju konačnu percepciju. Prema tome, autor sugerira kako se razine predanosti, nesigurnosti i pobuđenosti u vezi mijenjaju, tako se mijenja i percepcija prijeteceg ponašanja (Bringle, 1991), što je usko povezano sa ljubomorom koja se javlja kao reakcija na potencijalnu prijetnju vezi. U ovom slučaju, naglasak se stavlja na predanost vezi, koja se definira kao sklonost održavanju veze i osjećaj psihološke vezanosti za nju (Rusbult i sur., 1986). Bringle (1991) u svom modelu ljubomore naglašava kako je predanost vezi ključan faktor koji, mijenjajući se kroz vrijeme, ima utjecaj na iskustvo ljubomore te samu kvalitetu veze. Slično tome, Rusbult (1980) u svom investicijskom modelu izražava predanost vezi kao centralan faktor za kvalitetu veze te smatra da je sama predanost pod utjecajem faktora poput zadovoljstva vezom, u smjeru da predanost vezi progresivno jača u zadovoljavajućim vezama (Rusbult i sur., 1986). Budući da se romantične veze mijenjaju tijekom vremena, važno je istražiti potencijal tih promjena da moderiraju učinke ljubomore na kvalitetu i zadovoljstvo vezom. Valja napomenuti kako Newberry (2010) pretpostavlja da ljubomora ima negativan učinak na kvalitetu a time i zadovoljstvo vezom, kad su razine predanosti u vezi umjerene, pri čemu ljubomora u toj fazi pokazuje znakove nesigurnosti u vezi. S druge strane, pretpostavlja da ljubomora nema negativan učinak na zadovoljstvo i kvalitetu veze kad se radi o višim razinama predanosti vezi. Preciznije, tada predanost vezi služi kao zaštita veze od utjecaja ljubomore. Kombiniranjem spomenutih teorija, može se doći do zaključka da je predanost vezi mogući moderator odnosa ljubomore i kvalitete veze, čime se potencijalno može objasniti dobivena neznačajna veza između ljubomore i zadovoljstva vezom. Naime, u ovom istraživanju se u prosjeku radi o dugoročnim vezama u trajanju od

tri godine, što se može smatrati dovoljnim za razvijanje predanosti i većeg ulaganja u vezu. Osim toga, osvrnuvši se na deskriptivne rezultate ovog istraživanja, može se uočiti da se radi o uzorku pojedinaca koji su prilično zadovoljni svojom vezom ($M=5.99$, $SD=1.11$), što bi prema teorijskom okviru (Rusbult i sur., 1986) moglo značiti da sudionici imaju snažnu predanost vlastitim romantičnim vezama. Iako se, naravno, radi o pretpostavkama koje treba dodatno ispitati, koristeći direktne mjere predanosti vezi, postoji mogućnost da je predanost vezi u ovom istraživanju djelovala kao zaštitni faktor veze, što je rezultiralo neznačajnom vezom između ljubomore i zadovoljstva vezom.

Također, zanimljivo je osvrnuti se na istraživanje Anderson i suradnika (1995), kojim je između ostalog utvrđeno da izražavanje ljubomore objašnjava značajno više varijacija u zadovoljstvu vezom nego samo iskustvo ljubomore. Drugim riječima, autori predlažu da sam osjećaj ljubomore nije glavni „krivac“, već način na koji se ljubomora izražava u odnosu. Dakle, pojedinci koji reagiraju na ljubomoru tako što prakticiraju konstruktivnu (naspram destruktivne) komunikacije imaju veće šanse za zadržavanje zadovoljavajućih veza unatoč doživljavanju ljubomore. Stoga, način izražavanja ljubomore bitan je faktor koji treba uvrstiti u raspravu o odnosu ljubomore i zadovoljstva vezom. Moguće je da su u ovom istraživanju sudjelovali sudionici koji doživljavaju ljubomoru, ali o njoj komuniciraju konstruktivno s partnerima, zbog čega potencijalno nije došlo do očekivanog negativnog odraza na zadovoljstvo vezom. No, budući da u ovom istraživanju nema direktnih saznanja o načini komuniciranja ljubomore sudionika i njihovih partnera, potrebno je ovu pretpostavku dodatno ispitati. Naposljetku, postoji nekoliko recentnih istraživanja čiji rezultati djelomično idu u prilog rezultatima dobivenim u ovom istraživanju. Naime, istraživanja provedena od strane Bevana (2008) te DiBella i suradnika (2015), utvrdila su kako ne postoji veza između emocionalne ljubomore i zadovoljstva vezom, dok između kognitivne te bihevioralne ljubomore i zadovoljstva vezom postoji negativna povezanost. Osvrnuvši se na sve spomenuto, jasno je kako i dalje nedostaje istraživanja u ovom području kako bi se sa sigurnošću mogla objasniti veza između zadovoljstva vezom i ljubomore. Također, moguće je da bi došlo do drugačijih rezultata u istraživanju kad bi se uključili iskazi oba partnera te kada bi se ova veza ispitala longitudinalno, upravo zbog promjenjive prirode ljubomore u vezi. Kombinacijom longitudinalnog istraživanja i proučavanjem oba partnera u vezi pretpostavlja se da bi se postiglo jasnije razumijevanje dinamičnog odnosa između ljubomore i kvalitete veze.

Drugi problem istraživanja bio je ispitati odnos ljubomore i samopoštovanja. Pretpostavljeno je da će ljubomora biti negativno povezana sa globalnim samopoštovanjem. U skladu s dobivenim rezultatima, druga hipoteza je djelomično prihvaćena zbog toga što je utvrđena značajna niska i negativna povezanost između globalne ljubomore i općeg samopoštovanja te značajna negativna i niska povezanost između ostala dva podtipa ljubomore (kognitivna i emocionalna) i globalnog samopoštovanja, no nije utvrđena značajna povezanost između ponašajne ljubomore i samopoštovanja. Dobiveni rezultati su donekle u skladu sa istraživanjima čiji su ishodi poslužili kao teorijska pozadina te polazište ovog istraživanja (DeSteno i sur., 2006; Karakurt, 2012; Sharpsteen, 1995). Naime, mnoga istraživanja antecedenata ljubomore demonstriraju direktnu negativnu vezu između samopoštovanja i ljubomore, na način da je nisko samopoštovanje povezano sa višom razinom ljubomore (Mullen i Martin, 1994; Karakurt, 2012), dok neka idu i korak dalje govoreći o niskom samopoštovanju kao prediktoru ljubomore (DeSteno i sur., 2006). Slično tome, pronađeno je da pojedinci sa niskim samopoštovanjem češće preispituju partnerovu predanost te pokazuju više znakova ljubomore, koji su povezani sa niskim samopoštovanjem u terminima učestalosti i intenziteta (Karakurt, 2012). Kako bi se objasnili dobiveni rezultati valja se podsjetiti da se samopoštovanje dijelom razvija kroz interakciju sa socijalnom okolinom putem evaluacije i percepcije drugih oko nas. Stoga, partnerov interes za neku treću osobu prijeti ne samo romantičnoj vezi, već i bitnoj determinanti samopoštovanja, a to je socijalna interakcija sa značajnom osobom-partnerom. DeSteno i suradnici (2006) uspjeli su pomoću eksperimentalnog dizajna demonstrirati kako je partnerovo zanimanje za rivala popraćeno smanjenjem razine samopoštovanja te simultanim povećanjem razine ljubomore. Iz toga proizlazi jedno od objašnjenja negativne povezanosti globalne ljubomore i samopoštovanja, a to je da ljubomora (nastala zbog prijetnje gubitka veze) može biti interpretirana kao vlastiti neuspjeh (Bringle, 1991), što narušava pojedinčevo samopoštovanje. U slučaju ljubomore, događaji koji potencijalno izazivaju ovu emociju mogu uključivati stvarne ili zamišljene interakcije partnera i rivala. Jednom kad pojedinac postane svjestan takve interakcije, dolazi do procijene prijetnje samopoštovanju izazvane tom situacijom. Prema autorima DeSteno i suradnicima (2006), ovaj događaj služi kao proksimalni uzrok ljubomore, koji nadalje vodi do ponašajnih reakcija dizajniranim da uklone prijetnju. Dakle, varijacije u trenutnim razinama samopoštovanja predstavljaju pokretačku snagu ili silu ljubomore. Sukladno tome, pokazalo se da mnoge emocije povezane sa funkcioniranjem u kontekstu interpersonalnih veza, takozvane socijale emocije,

evidentno uključuju svijest i procjenu sebe (Leary, 2003; Tangney i Fischer, 1995; Tracy i Robins, 2004). Pretpostavka ugroženog samopoštovanja kao medijatora ljubomore podržana je studijama koje naglašavaju važnost samopoštovanja u procijeni vlastitog statusa u socijalnim vezama (Fiske i sur., 1998; Goffman, 1959). U kontekstu ljubomore, uloga samo-evaluacije prilično je specifična. Naime, ljudi često koriste partnerovu pažnju u vezi kao nekakav znak vlastite vrijednosti (Murray i sur., 2003). Stoga, kad partner poklanja pažnju potencijalnom rivalu, to može djelovati kao znak da je taj rival u nekom pogledu bolji ili superioran, što zauzvrat prijeti integritetu romantične veze (DeSteno i Salovey, 1996b). Primjerice, starija istraživanja veze samopoštovanja i ljubomore DeStena i Sloveya (1996b) pokazala su kako pojedinci vjeruju da će biti ljubomorniji na suparnike koji su iznimno uspješni u područjima od velike važnosti za njihovo vlastito samopoimanje. O samoj teoriji samo-evaluacije (Salovey i Rodin, 1991) u kontekstu istraživanja ljubomore bit će riječ u daljnjem dijelu rasprave. Zaključno, prema opisanoj studiji DeSteno i suradnika (2006), poljuljano samopoštovanje u situacijama koje evociraju osjećaje ljubomore djeluje kao medijator intenziteta samog osjećaja ljubomore. Dakle, promjene u samopoštovanju kao posljedica partnerovog zanimanja za drugu osobu djeluju kao indikator ugroženog odnosa te mogućeg gubitka odnosa sa partnerom, što posljedično povećava intenzitet osjećaja ljubomore (DeSteno i sur., 2006). Sharpsteen (1995) također spominje kako većina istraživanja u području romantične ljubomore naglašavaju ulogu prijetnji samopoštovanju i samoj vezi (postojanjem rivala) u generiranju osjećaja ljubomore. Nadalje ističe da je percepcija vlastite neadekvatnosti povezana sa čestinom javljanja ljubomore u romantičnim vezama, što implicira da je razina ljubomore viša kod osoba koje sebe smatraju nedostatnima, a suparnike adekvatnima. Dakle, osoba koja se smatra neadekvatnom doživljavaat će više prijetnji samopoštovanju i samoj romantičnoj vezi (Sharpsteen, 1995). Nadalje, još jedno potencijalno objašnjenje dobivenih rezultata nude Stieger i suradnici (2012), koji smatra da prevelika ljubomora može imati štetne posljedice u socijalnim životima ljudi generalno, ali posebno u romantičnim vezama. Autor objašnjava kako ljubomora može utjecati na samopoštovanje tako da ljubomorne osobe razviju nisko samopoštovanje zbog socijalnog odbijanja od strane ostalih. Isto tako, moguće je i obrnuto, odnosno da su pojedinci sa niskim samopoštovanjem lošije integrirani u društvu i stoga puno osjetljiviji na prijetnje vlastitoj romantičnoj vezi, što dovodi do povećanja ljubomore. Budući da se u ovom slučaju radi o korelacijskom istraživanju, ne može se sa sigurnošću govoriti o kauzalnosti, odnosno utječe li nisko samopoštovanje na ljubomoru ili obratno, potrebno je

provesti daljnje longitudinalne ili eksperimentalne studije kako bi se odgovorilo na pitanje kauzalnosti ispitivane veze.

Nakon objašnjenja odnosa opće ljubomore i samopoštovanja, vrijeme je za osvrnuti se na odnos pojedinačnih podtipova ljubomore i samopoštovanja. Što se tiče kognitivne ljubomore, neka istraživanja, poput ovoga, iskazuju o višoj negativnoj povezanosti kognitivne ljubomore i samopoštovanja, u odnosu na druge podtipove ljubomore (Chin i sur., 2017; Degiuli, 2021). Autori poput De Cristofara i suradnika (2022) sugeriraju kako su kognitivna i bihevioralna ljubomora osjetljivije na (niže) samopoštovanje u odnosu na emocionalnu, upravo zbog prirode samopoštovanja. Naime, samopoštovanje označava pozitivnu orijentaciju prema samom sebi (Bandura, 1997), koja je asocirana sa pozitivnim mislima o sebi i boljom sposobnosti samo-reguliranja i prilagođavanja vlastitog ponašanja (Heatheron i Ambady, 1993; Elloy, 2005). Kao takvo, smatra se da je samopoštovanje više usklađeno sa kognitivnom ljubomorom koja se fokusira na samokritične misli nego sa emocionalnom ljubomorom koja se fokusira na emocionalnu potaknutost tugom i strahom (De Cristofaro i sur., 2022). U kontekstu ljubomore, suočeni sa prijatnijom vlastitom samopoštovanju ljudi često počnu misliti o stanju romantične veze u kojoj se nalaze te se angažiraju u takozvano ponašanje „nadzora“ partnera kako bi eliminirali rivala, spriječili narušavanje romantične veze i tako vratili samopoštovanje (Bryson, 1991). S obzirom da Pfeiffer i Wong (1989) nalažu kako se kognitivna ljubomora može pojaviti i putem pukog zamišljanja potencijalnog rivala i narušavanja romantične veze, može se uočiti poveznica između kognitivne ljubomore i samopoštovanja. Naime, osobe niskog samopoštovanja su nesigurnije u sebe i češće sumnjaju u sebe, ali i u svog partnera, pa je moguće da češće zamišljaju situacije potencijalno ugrožavajućima za njihovu romantičnu vezu. Samim time, može se pretpostaviti da kod osoba nižeg samopoštovanja, zamišljanjem „scenarija opasnih po vezu“ dolazi i do porasta razina kognitivne ljubomore. Također, osvrnuvši se na prethodno spomenutu teoriju samovrednovanja (Salovey i Rodin, 1991), bitno je uočiti njenu primjenjivost kad je riječ o odnosu kognitivne ljubomore i samopoštovanja. Prema spomenutoj teoriji, ljudi su nerijetko suočeni sa situacijama u kojima neka druga osoba posjeduje attribute koji bi mogli ugroziti njihovu vlastitu vrijednost ili blisku vezu. Za početak, autori razgraničavaju pojam zavisti, kojeg definiraju kao osjećaj koji se javlja kad se osobni uspjesi ne mogu mjeriti sa tuđima, od ljubomore, koju definiraju kao osjećaj koji se javlja kad bi tuđi uspjesi mogli narušiti naše ljubavne veze. Dakle, kad osoba primijeti da suparnikova potencijalna nadmoć prijeti stanju romantične veze, dolazi do razbuktavanja

ljubomore. Nadalje teorija nalaže da su ljubomora i zavist tipično integrirani u situacijama u kojima atributi ili ponašanja drugih prijete vlastitom samopoštovanju. Prijetnja samopoštovanju može se doživjeti kao specifična prijetnja samovrednovanju u određenoj domeni, koja se manifestira kao diskrepancija između idealne procjene sebe te procjene sebe u usporedbi sa suparnikom. Stoga, diskrepancije između idealnog i realnog sebe vrlo vjerojatno potiču ljubomoru i zavist. Prema autorima spomenute teorije, negativne samoprocjene su povezane sa ljubomorom, a pojedinci sa niskim globalnim samopoštovanjem češće izjavljuju o takvim osjećajima. Budući da je proces samovrednovanja i evaluacije sebe u odnosu na suparnika kognitivan proces, može se uočiti poveznica između kognitivne ljubomore i samopoštovanja te vrijednost opisane teorije u razumijevanju te poveznice.

Osim toga, nadovezujući se na dobivene rezultate u ovom istraživanju, valja prokomentirati i dobivenu vezu između emocionalne ljubomore i samopoštovanja. Negativna povezanost između emocionalne ljubomore i samopoštovanja nešto je niža u usporedbi sa korelacijom između kognitivne ljubomore i samopoštovanja, ali, u skladu s očekivanjima, značajna. Emocionalna ljubomora se promatra kao razina emocionalne uznemirenosti, odnosno emocionalna reakcija u situacijama koje izazivaju prijetnju partnerskom odnosu. Moguće je da osobe visokog samopoštovanja u situacijama koje su potencijalni okidač ljubomore neće pokazati razdražene, neprihvatljive reakcije koje nisu situacijski prikladne, upravo kako bi očuvali visoke razine samopoštovanja. S druge strane, postoji mogućnost da će osobe niskog samopoštovanja pokazati slijed situacijskih neprikladnih i razdraženih reakcija jer „nemaju puno za izgubiti“ što se tiče samopoštovanja (Adams, 2012).

Naposlijetku, potrebno je osvrnuti se i na odnos bihevioralne ljubomore i samopoštovanja. Suprotno očekivanju i rezultatima prijašnjih istraživanja (Chin i sur., 2017; De Cristofaro i sur., 2022), nije dobivena značajna povezanost između bihevioralne ljubomore i samopoštovanja. S druge strane, bitno je napomenuti kako su razna istraživanja korištenjem različitih metoda utvrdila prilično kontradiktorne rezultate, pa tako neki autori govore i o pozitivnoj vezi između bihevioralne ljubomore i samopoštovanja (Bringle, 1981). Sve to upućuje na nepostojanje konsenzusa oko ispitanog odnosa u području istraživanja ljubomore. Može se spekulirati o raznim razlozima zašto u ovom slučaju nije došlo do nikakve značajne povezanosti između spomenutih varijabli. Mnogi autori tvrde da se nekonzistentnost dobivenih rezultata djelomično može pripisati i korištenju različitih metoda

pri ispitivanju istih konstrukata. Nadalje, neki istraživači sugeriraju kako korištenje globalne mjere samopoštovanja može dovesti do neočekivanih rezultata te da bi bilo preciznije i bolje koristiti specifične mjere samopoštovanja vezanog uz romantične veze (White i Mullen, 1989). Jedan bitan aspekt koji je potencijalno mogao utjecati na neočekivane rezultate glede bihevioralne ljubomore i samopoštovanja je mogućnost pristranog odgovaranja sudionika. Naime, bihevioralna ljubomora uključuje ponašanja nadgledanja poput pregledavanja poruka i stvari partnera, prisluškivanje razgovora i slično, što mnogi ljudi smatraju socijalno neprihvatljivim. Pristranost u odgovaranju u ovom slučaju može biti posljedica nedovoljne svijesti o sebi i vlastitom ponašanju ili namjernom iskrivljavanju odgovora u svrhu pozitivnije samo-prezentacije. Dakle, moguće je da su sudionici iskrivljavali svoje odgovore na pitanja o bihevioralnoj ljubomori i time pridonijeli neznačajnoj vezi između ponašajne ljubomore i samopoštovanja.

Treći problem ovog istraživanja bio je ispitati odnos zadovoljstva u vezi i samopoštovanja. Prema trećoj hipotezi očekivalo se da će postojati pozitivna povezanost između zadovoljstva vezom i samopoštovanja. Sukladno dobivenim rezultatima, treća hipoteza je odbačena. Dobiveni rezultati nisu u skladu sa brojnim istraživanjima koja su izvijestila o pozitivnoj povezanosti između zadovoljstva vezom i samopoštovanja (Baumeister i sur., 2003; Fincham i Bradbury, 1993; Murray i sur., 1996; Shackelford, 2001). Naime, većina istraživanja se slaže kad je riječ o vitalnoj ulozi samopoštovanja u samoj kvaliteti veze (DeHart i sur., 2004). Teorijska pozadina modela regulacije ovisnosti i rezultati raznih istraživanja upućuju na to da pojedinčevo samopoštovanje podržava povjerenje koje osoba ima u svog partnera, što je ključno za zadovoljstvo vezom. Također, dobiveno je da osobe niskog samopoštovanja podcjenjuju kako ih optimistično partner vidi, što je zauzvrat povezano sa nižim zadovoljstvom vezom. S druge strane, osobe visokog samopoštovanja precjenjuju koliko optimističnim ih partneri procjenjuju te je to precjenjivanje povezano sa višim zadovoljstvom u vezi (Murray i sur., 2000). Nadalje, DeHart i suradnici (2004) tvrde da se tijekom teških vremena u vezi, pojedinci sa niskim samopoštovanjem udaljavaju od veze zaštićujući se od odbijanja. Međutim, kad „stvari idu dobro“ u vezi, osobe niskog samopoštovanja obožavaju svoje partnere, dok osobe visokog samopoštovanja zadržavaju pozitivne evaluacije partnera tijekom dobrih i loših vremena u vezi. Dakle, postavlja se pitanje zašto u ovom istraživanju nisu dobiveni očekivani rezultati. Naravno postoji nekoliko potencijalnih objašnjenja zašto je došlo do neočekivanih rezultata. Naime, autori Erol i Orth (2014) opsežno se baveći odnosom ljubomore i zadovoljstva u vezi

upozoravaju kako je bitno kontrolirati dob i duljinu veze, budući da bi te dvije varijable mogle utjecati na razvoj samopoštovanja te razvoj zadovoljstva vezom. Primjerice, istraživanja sugeriraju kako se samopoštovanje i zadovoljstvo vezom sistematski mijenjaju kroz odraslu dob (Orth i sur., 2010; VanLaningham i sur., 2001). Spomenuti autori tvrde da bi odnos između samopoštovanja i zadovoljstva vezom mogao biti umjetno povećan ili umanjen uslijed korištenja dobno homogenog uzorka (Erol i Orth, 2014). Također, nalažu kako je moguće da se samopoštovanje i zadovoljstvo u vezi sustavno mijenjaju kroz tijek same veze. Stoga, korištenje heterogenog uzorka po pitanju duljine veze moglo bi potencijalno utjecati na odnos između samopoštovanja i zadovoljstva vezom, ako se duljina veze ne kontrolira u istraživanju. U prisutnom istraživanju također se radi o uzorku koji je prilično heterogen po pitanju duljine trajanja veze te je moguće da i to utjecalo na dobivanje neočekivanih rezultata. Za buduća istraživanja se predlaže kontroliranje dobi sudionika, ali i duljina trajanja veze. Također, u istraživanjima koja su korištena kao temelj pretpostavljenog odnosa samopoštovanja i zadovoljstva vezom u ovom istraživanju (DeHart i sur., 2004; Murray i sur., 2000), radi se o bitno drugačijem uzorku od prisutnog. Što se tiče istraživanja DeHart i suradnika (2004), na temelju kojeg je nastao model regulacije ovisnosti, većinu uzorka činili su bračni parovi. Dakle, moguće je da bi se dobili drugačiji rezultati da su u ovom istraživanju sudjelovali bračni parovi ili parovi u kohabitaciji te bi bilo zanimljivo u budućnosti provjeriti potencijalne razlike u rezultatima. Također, radi se uzorku sudionika koji su prosječno imali 46 godina. Dakle, u pitanju je vrlo različit uzorak što se tiče dobi. S obzirom da je u ovom istraživanju prosječna dob bila 23 godine, moguće je da rezultati spomenutih istraživanja nisu primjenjivi na uzorak u ovom istraživanju, posebice uzimajući u obzir upravo spomenuto upozorenje Erol i Ortha (2014) glede kontroliranja dobi sudionika u istraživanju. Nadalje, u istraživanju Murray i suradnika (2000) korišteni su iskazi oba partnera, kao što mnogi autori preporučaju kada se radi o istraživanju karakteristika romantičnih veza. Osim toga, Cameron i Granger (2019) proveli su opsežnu meta-analizu te promotrili odnos između samopoštovanja i međuljudskih iskustava, uključujući između ostalog i kvalitetu romantične veze, odnosno zadovoljstvo vezom. Iako su prikupljeni podatci većinski iz kros-sekcijskih studija, snaga istraživanja leži u tome što sva interpersonalna iskustva nisu temeljena na ishodima samoprocjene, već promatranjem ponašanja i izvještajima suradnika, što omogućava isključivanje moguće pristranosti koja je prisutna u mjerama samoprocjene. Rezultati su pokazali vrlo nisku pozitivnu korelaciju između samopoštovanja i kvalitete veze, definirane kao zadovoljstvo u

vezi ($r=.15$). Dakle, čak i kad se koriste objektivnije mjere međuljudskih iskustava, u prosjeku se dobiva vrlo niska pozitivna korelacija između samopoštovanja i zadovoljstva vezom. Kao što je već prethodno spomenuto, u prisutnom istraživanju korištene su subjektivne mjere ispitanih konstrukata, temeljene na samoprocjeni koja je izrazito podložna pristranosti i iskrivljavanju odgovora. Moguće je da bi se dobili drugačiji rezultati da se u istraživanje uključila neka objektivnija mjera ispitanih konstrukata, kao na primjer značajna ali niska pozitivna povezanost između samopoštovanja i zadovoljstva vezom kao i u spomenutom istraživanju Cameron i Grangera (2019). Naposljetku, još jedna bitna stavka se tiče upravo mjerenja samopoštovanja. Stieger i suradnici (2012) napominju kako su se većina istraživanja vezana uz samopoštovanje i ljubomoru oslanjala na eksplicitne (svjesne, namjerne) aspekte, ne uzimajući u obzir recentni razvoj mjera implicitnih (automatskih) aspekata. Procjena samopoštovanja kroz implicitne mjere nudi točniju mjeru trenutnog iskustva, uzevši u obzir da implicitne mjere vjerojatnije reflektiraju trenutne promjene u nečijem evaluacijskom stavu prema sebi (DeSteno i sur., 2006). Greenwald i Banaji (1995) definiraju implicitno samopoštovanje kao stav prema samome sebi koji je ili netočno identificiran ili van nečije svjesnosti. Pretpostavlja se da se psihološki aspekti poput samopoštovanja ne sastoje samo od eksplicitnih svjesnih dijelova, već i od implicitnih, odnosno automatskih dijelova. Primarna prednost korištenja implicitnih mjera samopoštovanja je to što omogućavaju smanjenje pristranosti u odgovaranju, koja može biti rezultat nedostatka svjesnosti ili namjerne pozitivne samo-prezentacije. U kontekstu ovog istraživanja, bilo bi zanimljivo ispitati promatran odnos samopoštovanja i zadovoljstva vezom korištenjem i implicitnih mjera samopoštovanja, kako bi se dobila točnija slika o samom odnosu te možda identificirale neke razlike u odnosu na rezultate dobivene pomoću eksplicitnih mjera.

Za kraj, potrebno je osvrnuti se na neka ograničenja ovog istraživanja. Jedno od ograničenja ovog istraživanja je upitnost vanjske valjanosti istraživanja, to jest nemogućnost generalizacije. Naime, radi se uzorku sastavljenom većinski od sudionika mlađe odrasle dobi te se dobiveni rezultati stoga ne mogu generalizirati i na ostale dobne skupine. Mnogi autori upozoravaju o važnom utjecaju dobi kad se radi o istraživanjima ljubomore te bi u budućim istraživanjima trebalo uključiti dobno heterogeniji uzorak. Također, jedan od nedostataka je prilično homogen uzorak po pitanju zadovoljstva vezom. Naime, veća je vjerojatnost da će se na online obrazac istraživanja javiti osobe koje su zadovoljnije vezom te stoga i

motiviranije za ispunjavanje upitnika. S obzirom na to, bilo bi dobro u budućim istraživanjima sudionicima poslati upitnik putem slučajnog odabira kako bi se dobio heterogen uzorak kad je riječ o zadovoljstvu vezom. Osim toga, iako je prosjek trajanja veze sudionika ovog istraživanja tri godine, radi se o velikom rasponu ($M= 35.88$, $SD=29.52$) te bi stoga bilo dobro u budućim istraživanjima ograničiti trajanje veze na primjerice minimalno godinu dana i maksimalno pet godina. Nadalje, nedostatak istraživanja je što nisu uzeti u obzir iskazi oba partnera, budući da korištenje takve metode pruža vrijedne informacije o dinamici odnosa romantičnog para. Osim toga, u istraživanju nisu uključene bitne varijable poput bračnog statusa ili kohabitacije. Moguće je da bračni parovi ili parovi u kohabitaciji imaju drugačije obrasce odnosa ljubomore, samopoštovanja i zadovoljstva vezom od parova koji su u vezi. Ograničenje ovog istraživanja, kao i mnogih drugih koja se bave ljubomorom i samopoštovanjem je upitna valjanost mjera samoprocjene, odnosno nemogućnost isključenja utjecaja socijalno poželjnog odgovaranja. Iako su se samoprocjene emocija pokazale validnim alatom procjenjivanja (Barrett, 2004), ipak su u nekim slučajevima podložne pristranostima u odgovaranju. Naime, pitanja o ljubomori prodiru u ljudsku intimu i duboke, mračne osjećaje o kojima su ljudi često neskloni iskreno govoriti, posebice kad se radi o bihevioralnoj ljubomori. U ovom slučaju, želja za pozitivnom samo-prezentacijom možda je utjecala na odgovore sudionika, uzevši u obzir stigmatizirajuću prirodu ljubomore. Osim toga, jedno od ograničenja ovog istraživanja je mjerenje iskustva ljubomore pomoću hipotetskih situacija, odnosno traženje od sudionika da procijene koliko ljubomorni bi se osjećali kad bi se njihov partner ponašao na određen način. Prognoziranje vlastitog emocionalnog odgovora na hipotetske događaje nažalost nije jednako kao i samo proživljavanje tih osjećaja te je, prema raznim istraživanjima, podložno pristranostima (DeSteno i sur., 2006). Jednostavno rečeno, kako osoba misli da bi se osjećala u određenoj situaciji ne mora nužno reflektirati stvarnost. Stoga, razvoj multi-mjera ljubomore, koje kombiniraju samoiskazne mjere sa neverbalnim mjerama poput hormonalnih markera emocionalnog stresa, vjerojatno bi pružile bolje razumijevanje ljubomore te smanjenje metodoloških nedostataka u slučaju korištenja izoliranih strategija mjerenja (DeSteno i sur., 2006). Također, kao što je prethodno spomenuto, bilo bi dobro uključiti i implicitne mjere samopoštovanja u kombinaciji sa eksplicitnim mjerama. Na taj način bi se ograničila mogućnost pozitivne samo-prezentacije, odnosno pristranost u rezultatima mjera samopoštovanja. Nadalje, buduća istraživanja trebala bi uključiti i još neke bitne osobne karakteristike poput stilova privrženosti te kontekstualne faktore poput vrste veze

(kohabitacija, brak, neobavezno hodanje). Bilo bi zanimljivo kad bi buduća istraživanja ispitala moguće razlike u obrascima rezultata između parova koji su u braku ili kohabitaciji i onih koji nisu. Ipak, glavna prednost istraživanja je činjenica da su korištene mjere različitih dimenzija ljubomore. Većina dosadašnjih istraživanja su se bavila emocionalnom i seksualnom ljubomorom, ne koristeći multidimenzionalni model ljubomore, koji prema Pffeifer i Wongu (1989) nudi bolje razumijevanje ljubomore, posebice uzevši u obzir da su različite dimenzije povezane sa različitim svojstvima veze (Guerrero i sur., 1993).

5. ZAKLJUČCI

1. Nije utvrđena statistički značajna povezanost između ljubomore i zadovoljstva u vezi.
2. Utvrđena je statistički značajna negativna povezanost između globalne ljubomore i samopoštovanja. Dakle, sudionici koji su imali niže samopoštovanje, također su imali i više razine globalne ljubomore. Osim toga, utvrđeno je da su kognitivna i emocionalna ljubomora statistički značajno negativno povezane sa samopoštovanjem. Sudionici koji su imali nižu razinu samopoštovanja također su izvijestili o višim razinama kognitivne te emocionalne ljubomore. S druge strane, nije utvrđena statistički značajna povezanost između bihevioralne ljubomore i samopoštovanja.
3. Nije utvrđena statistički značajna povezanost između samopoštovanja i zadovoljstva u vezi.

6. LITERATURA

Adams, S. (2012). *Jealousy in romantic relationships, self-esteem and ego defenses* [Doktorska disertacija]. Victoria University.

Anderson, P. A., Eloy, S. V., Guerrero, L. K. i Spitzberg, B. H. (1995). Romantic jealousy and relational satisfaction: A look at the impact of jealous experience and expression. *Communication Reports*, 8, 77-85.

- Attridge, M. (2013). Jealousy and relationship closeness: Exploring the good (reactive) and bad (suspicious) sides of romantic jealousy. *SAGE Open*, 3(1), 2158244013476054.
- Babcock, J. C., Costa, D. M., Green, C. E. i Eckhardt, C. I. (2004). What situations induce intimate partner violence? A reliability and validity study of the Proximal Antecedents to Violent Episodes (PAVE) scale. *Journal of Family Psychology*, 18(3), 433.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191.
- Barelds, D. P. i Barelds-Dijkstra, P. (2007). Relations between different types of jealousy and self and partner perceptions of relationship quality. *Clinical Psychology & Psychotherapy: An International Journal of Theory & Practice*, 14(3), 176-188.
- Barelds, D. P. i Dijkstra, P. (2006). Reactive, anxious and possessive forms of jealousy and their relation to relationship quality among heterosexuals and homosexuals. *Journal of Homosexuality*, 51(3), 183-198.
- Barnett, O. W., Martinez, T. E. i Bluestein, B. W. (1995). Jealousy and romantic attachment in maritally violent and nonviolent men. *Journal of Interpersonal Violence*, 10(4), 473-486.
- Barrett, L. F. (2004). Feelings or words? Understanding the content in self-report ratings of experienced emotion. *Journal of Personality and Social Psychology*, 87(2), 266.
- Baumeister, R. F., Campbell, J. D., Krueger, J. I. i Vohs, K. D. (2003). Does high self-esteem cause better performance, interpersonal success, happiness, or healthier lifestyles?. *Psychological Science in the Public Interest*, 4(1), 1-44.
- Bevan, J. L. (2008). Experiencing and communicating romantic jealousy: Questioning the investment model. *Southern Communication Journal*, 73(1), 42-67.
- Blomqvist, E. (2014). The use of Semantic Web technologies for decision support—a survey. *Semantic Web*, 5(3), 177-201.
- Bradbury, T. N., Fincham, F. D. i Beach, S. R. H. (2000). Research on the nature and determinants of marital satisfaction: A decade in review. *Journal of Marriage and Family*, 62, 964–980.

- Bringle, R. G. (1991). Psychosocial aspects of jealousy: A transactive model. U P. Salovey (Ur.), *Psychology of jealousy and envy* (str. 103-131). Guilford Press.
- Bringle, R. G. (1981). Conceptualizing jealousy as a disposition. *Alternative Lifestyles*, 4, 274-290.
- Bringle, R. G., Renner, P., Terry, R. i Davis, S. (1983). An analysis of situational and person components of jealousy. *Journal of Research in Personality*, 17, 354-368.
- Bryson J. B. (1991). Modes of response to jealousy-evoking situations. U Salovey P. (UR.), *The psychology of jealousy and envy* (str. 178–207). Guilford Press.
- Buss, D. M. (2000). *Jealousy: The dangerous passion*. The Free Press.
- Buss, D. M., Larsen, R. J., Westen, D. i Semmelroth, J. (1992). Sex differences in jealousy: Evolution, physiology, and psychology. *Psychological Science*, 3(4), 251-256.
- Buunk, B. P. (1997). Personality, birth order and attachment styles as related to various types of jealousy. *Personality and Individual Differences*, 23, 997-1006.
- Buunk, B. P. (1995). Sex, self-esteem, dependency and extradyadic sexual experiences as related to jealousy responses. *Journal of Social and Personal Relationships*, 12, 147-153. doi:10.1177/0265407595121011
- Cameron, J. J. i Granger, S. (2019). Does self-esteem have an interpersonal imprint beyond self-reports? A meta-analysis of self-esteem and objective interpersonal indicators. *Personality and Social Psychology Review*, 23(1), 73-102.
- Chin, K., Atkinson, B. E., Raheb, H., Harris, E. i Vernon, P. A. (2017). The dark side of romantic jealousy. *Personality and Individual Differences*, 115, 23-29.
- Croucher, S. M., DeMaris, A., Oyer, B., Yartey, F. i Ziberi, L. (2012). Jealousy in India and the United States: A cross-cultural analysis of three dimensions of jealousy. *Human Communication*, 2(15), 129-158.
- Ćubela Adorić, V. i Jurević, J. (2006). Skala zadovoljstva vezom. U V. Ćubela Adorić, Z. Penezić, A. Proroković i I. Tucak Junaković (Ur.), *Zbirka psihologijskih skala i upitnika*, Sv. 7 (str. 49-57). Sveučilište u Zadru.
- Daly, M., Wilson, M. i Weghorst, S. J. (1982). Male sexual jealousy. *Ethology and Sociobiology*, 3(1), 11-27.

- De Cristofaro, V., Pellegrini, V., Salvati, M. i Giacomantonio, M. (2022). Examining and understanding patterns of cognitive, emotional, and behavioral jealousy: Dispositional Mindfulness as a protective factor in romantic relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 02654075221139631.
- Degiuli, P. (2021). *Odnos privrženosti ocu, samopoštovanja, strategija zadržavanja partnera i ljubomore u romantičnim vezama* [Doktorska disertacija]. Sveučilište u Zagrebu.
- DeHart, T., Pelham, B. i Murray, S. (2004). Implicit dependency regulation: Self-esteem, relationship closeness, and implicit evaluations of close others. *Social Cognition*, 22, 126–146.
- DeSteno, D. A. i Salovey, P. (1996b). Jealousy and the characteristics of one's rival: A self-evaluation maintenance perspective. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22, 920–932.
- DeSteno, D. i Salovey, P. (1996). Evolutionary origins of sex differences in jealousy? Questioning the “fitness” of the model. *Psychological Science*, 7, 367–372.
- DeSteno, D., Bartlett, M. Y., Braverman, J. i Salovey, P. (2002). Sex differences in jealousy: Evolutionary mechanism or artifact of measurement?. *Journal of Personality and Social Psychology*, 83(5), 1103.
- DeSteno, D., Valdesolo, P. i Bartlett, M. (2006). Jealousy and the threatened self: Getting to the heart of the green-eyed monster. *Journal of Personality and Social Psychology*, 91, 626–641.
- DiBello, A. M., Rodriguez, L. M., Hadden, B. W. i Neighbors, C. (2015). The green eyed monster in the bottle: Relationship contingent self-esteem, romantic jealousy, and alcohol-related problems. *Addictive Behaviors*, 49, 52-58.
- Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E. i Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin*, 125(2), 276.
- Dugosh, J. W. (2000). On predicting relationship satisfaction from jealousy: The moderating effects of love. *Current Research in Social Psychology*, 5(17), 254-263.
- Edlund, J. E., Heider, J.D., Scherer, C.R., Farc, M.M. i Sagarin, B. J. (2006). Sex differences in jealousy in response to actual infidelity. *Evolutionary Psychology*, 4(1), 462-470.

- Elloy, D. F. (2005). The influence of superleader behaviors on organization commitment, job satisfaction and organization self-esteem in a self-managed work team. *Leadership & Organization Development Journal*, 2, 120-127.
- Elphinston, R. A. i Noller, P. (2011). Time to face it! Facebook intrusion and the implications for romantic jealousy and relationship satisfaction. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 14(11), 631-635.
- Erol, R. Y. i Orth, U. (2014). Development of self-esteem and relationship satisfaction in couples: Two longitudinal studies. *Developmental Psychology*, 50(9), 2291.
- Fincham, F. D. i Bradbury, T. N. (1993). Marital satisfaction, depression, and attributions: A longitudinal analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 64, 442– 452.
- Fiske, A. P., Kitayama, S., Markus, H. R. i Nisbett, R. E. (1998). The cultural matrix of social psychology. U D. T. Gilbert, S. T. Fiske i G. Lindzey (Ur.), *The handbook of social psychology* (str. 915– 981.). McGraw-Hill.
- Goffman, E. (1959). *The presentation of self in everyday life*. Doubleday.
- Greenwald, A. G. i Banaji, M. R. (1995). Implicit social cognition: attitudes, self-esteem, and stereotypes. *Psychological Review*, 102(1), 4.
- Guerrero, L. K. i Afifi, W. A. (1999). Toward a goal-oriented approach for understanding communicative responses to jealousy. *Western Journal of Communication*, 63(2),216-248.
- Guerrero, L. K. i Afifi, W. A. (1998). Communicative responses to jealousy as a function of self-esteem and relationship maintenance goals: A test of Bryson's dual motivation model. *Communication Reports*, 11(2), 111-122.
- Guerrero, L. K. i Eloy, S. V. (1992). Relational satisfaction and jealousy across marital types. *Communication Reports*, 5(1), 23-31.
- Guerrero, L.K., Eloy, S.V., Jorgensen, P.F. i Andersen, P.A. (1993). Hers or His: Sex Differences in the Experience and Communication of Jealousy in Close Relationships. U P.J. Kalbfleisch (Ur.), *Interpersonal Communication: Evolving Interpersonal Relationships* (str. 109-133). Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates Inc

- Hansen, G. L. (1985). Perceived threats and marital jealousy. *Social Psychology Quarterly*, 262-268.
- Harris, C. R. (2003). A review of sex differences in sexual jealousy, including self-report data, psychophysiological responses, interpersonal violence, and morbid jealousy. *Personality and Social Psychology Review*, 7(2), 102-128.
- Harris, C. R. i Darby, R. S. (2010). Jealousy in adulthood. U S. L. Hart i M. Legerstee (Ur.), *Handbook of jealousy: Theory, research, and multidisciplinary approaches* (str. 547-571). Wiley-Blackwell.
- Hart, S. L. i Legerstee, M. (2013). *Handbook of jealousy: Theory, research, and multidisciplinary approaches*. Wiley-Blackwell.
- Heatherton, T. F. i Ambady, N. (1993). Self-esteem, self-prediction, and living up to commitments. *Self-esteem: The puzzle of Low Self-regard*, 131-145.
- Hendrick, S. S. (1988). A generic measure of relationship satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, 50, 93-98
- Kalebić, K., Martinović, D., Milanja, I., Perica, A. i Čubela, V. (2000). Jelaousy, possessiveness and preferred style of connection among Zadar's high school students. *Dani psihologije u Zadru* (12; 2000).
- Karakurt, G. (2012). The interplay between self-esteem, feeling of inadequacy, dependency, and romantic jealousy as a function of attachment processes among Turkish college students. *Contemporary Family Therapy*, 34(3), 334-345.
- Kardum, I. (2003). *Evolucija i ljudsko ponašanje*. Naklada Jesenski i Turk.
- Kline, R. B. (2011). Convergence of structural equation modeling and multilevel modeling. U: M. Williams (Ur.), *Handbook of methodological innovation* (str. 562-589). Sage.
- Kokorić, B. S. i Gabrić, M. (2010). Razlike u ljubavnim vezama studenata sa sigurnim i nesigurnim stilovima privrženosti. *Ljetopis Socijalnog Rada*, 16(3), 551-572.
- Leary, M. R. (2003). The self and emotion: The role of self-reflection in the generation and regulation of affective experience. U R. J. Davidson, K. R. Scherer i H. H. Goldsmith (Ur.), *Handbook of affective sciences* (str. 773–786). Oxford University Press.

- Mathes, E. W. (1986). Jealousy and romantic love: a longitudinal study. *Psychological Reports*, 58(3), 885-886.
- Miller, M., Denes, A., Diaz, B. i Buck, R. (2014). Attachment Style Predicts Jealous Reactions to viewing touch between a Romantic Partner and close friend: Implications for internet social communication. *Journal of Nonverbal Behavior*, 38, 451-476.
- Molnar, J. (2014). *Odnos podtipova ljubomore, osjećaja neadekvatnosti, samopoštovanja i ovisnosti o drugima kod mladih odraslih osoba* [Doktorska disertacija]. Sveučilište Josip Juraj Strossmayera Osijek.
- Mullen, P. E. i Martin, J. (1994). Jealousy: A community study. *The British Journal of Psychiatry*, 164(1), 35-43.
- Murray, S. L., Griffin, D. W., Rose, P. i Bellavia, G. M. (2003). Calibrating the sociometer: the relational contingencies of self-esteem. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85(1), 63.
- Murray, S. L., Holmes, J. G. i Griffin, D. W. (2000). Self-esteem and the quest for felt security: How perceived regard regulates attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78, 478–498.
- Murray, S. L., Holmes, J. G. i Griffin, D. W. (1996). The benefits of positive illusions: Idealization and the construction of satisfaction in close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 79–98.
- Nekić, M., Uzelac, E. i Jurkin, M. (2016). Uloga samopoštovanja i vršnjačkog pritiska u objašnjenju usamljenosti adolescenata. *Acta Ladertina*, 13 (1), 0-0.
- Newberry, M. A. (2010). The positive and negative effects of jealousy on relationship quality: A meta-analysis. [Diplomska disertacija]. University of North Florida.
- Orth, U., Robins, R. W. i Widaman, K. F. (2012). Life-span development of self-esteem and its effects on important life outcomes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 102, 1271–1288.
- Pfeiffer, S. M. i Wong, P. T. (1989). Multidimensional jealousy. *Journal of Social and Personal Relationships*, 6(2), 181-196.

- Pietrzak, R. H., Laird, J. D., Stevens, D. A. i Thompson, N. S. (2002). Sex differences in human jealousy: A coordinated study of forced-choice, continuous rating-scale and physiological responses on the same subjects. *Evolution and Human Behavior*, 23(2), 83-94.
- Pines, A. i Aronson, E. (1983). Antecedents, correlates, and consequences of sexual jealousy. *Journal of Personality*, 51, 108- 119. doi:10.1111/j.1467-6494.1983.tb00857.x
- Pines, A. M. (1992). Romantic jealousy: five perspectives and an integrative approach. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 29(4), 675.
- Reeve, J. (2010). *Razumijevanje motivacije i emocija*. Naklada Slap.
- Rosenberg, M. (2015). *Society and the adolescent self-image*. Princeton University Press.
- Rusbult, C. E. (1980). Commitment and satisfaction in romantic associations: A test of the investment model. *Journal of Experimental Social Psychology*, 16(2), 172-186. doi:10.1016/0022-1031(80)90007-4
- Rusbult, C. E., Johnson, D. J. i Morrow, G. D. (1986). Predicting satisfaction and commitment in adult romantic involvements: An assessment of the generalizability of the investment model. *Social Psychology Quarterly*, 49(1), 81-89. doi:10.2307/2786859
- Rydell, R. J., McConnell, A. R. i Bringle, R. G. (2004). Jealousy and commitment: perceived threat and the effect of relationship alternatives. *Personal Relationships*, 11(4), 451-468.
- Salovey, P. i Rodin, J. (1991). Provoking jealousy and envy: Domain relevance and self-esteem threat. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 10(4), 395-413.
- Sciangula, A. i Morry, M. M. (2009). Self-esteem and perceived regard: How I see myself affects my relationship satisfaction. *The Journal of Social Psychology*, 149(2), 143-158.
- Shackelford, T. K. (2001). Self-esteem in marriage. *Personality and Individual Differences*, 30, 371–390.
- Sharpsteen, D. J. (1995). The effects of relationship and self-esteem threats on the likelihood of romantic jealousy. *Journal of Social and Personal Relationships*, 12(1), 89-101.

- Stieger, S., Preyss, A. V. i Voracek, M. (2012). Romantic jealousy and implicit and explicit self-esteem. *Personality and Individual Differences*, 52(1), 51-55.
- Swami, V., Inamdar, S., Stieger, S., Nader, I., Pietschnig, J., Tran, U. i Voracek, M. (2012). A dark side of positive illusions? Associations between the love-is-blind and the experience of jealousy. *Personality and Individual Differences*, 53, 796-800.
- Tafarodi, R.W., i Swann, W.B. (2001) Two-dimensional self-esteem: theory and measurement, *Personality and Individual Differences*, 31, 653-673.
- Tafarodi, R. W. i Swann, W. B. (1995) Self – Liking and Self – Competence as Dimensions of Global Self – Esteem: Initial Validation of a Measure, *Journal of Personality Assessment*, 65(2), 322-342.
- Tangney, J. P. i Fischer, K. W. (1995). *Self-conscious emotions: The psychology of shame, guilt, embarrassment, and pride*. Guilford Press.
- Tracy, J. L. i Robins, R. W. (2004). " Putting the Self Into Self-Conscious Emotions: A Theoretical Model". *Psychological Inquiry*, 15(2), 103-125.
- Trivers, R. L. (1972). Parental investment and sexual selection. U B. Campbell (Ur.), *Sexual Selection and the Descent of Man*, 1871-1971 (str. 136-179). Aldine.
- VanLaningham, J., Johnson, D. R. i Amato, P. (2001). Marital happiness, marital duration, and the U-shaped curve: Evidence from a five-wave panel study. *Social Forces*, 79(4), 1313-1341.
- White, G. L. (1981). A model of romantic jealousy. *Motivation and Emotion*, 5(4), 295-310.
- White, G. L. i Mullen, P. E. (1989). *Jealousy: Theory, research, and clinical strategies*. Guilford Press.
- Wigman, S. A., Graham-Kevan, N. i Archer, J. (2008). Investigating sub-groups of harassers: the roles of attachment, dependency, jealousy and aggression. *Journal of Family Violence*, 23(7), 557-568.